

Gyalla ref. 3000 113

Külgyminisztérium

Érh.: 1945. szeptember 14.

40.386/3e/1945 szám

Magyarország igényjogosultsága a Partiumhoz

/Vázlat/

A történetileg rendkívül változó területő Partium alatt jelenleg a Románia trianoni nyugati határa által, a Maros vonala által és Arad, Bihar, Szilágy, Szatmár és Máramaros megyék Erdély felől eső, 1930-ban érvényben volt határai által körülzárt területet értjük.

E terület Magyarországhoz való visszaitélése mellett /és ellen/ I. történelmi, II. földrajzi, III. gazdasági, IV. népesedési, V. műveltségi és VI. egyéb /politikai/ érvek hozhatók fel. Az érvek szempontjából Magyarország mellett leginkább a történelmi és a földrajzi-gazdasági érvek szólnak, azért ezekre, de különösen a földrajzi-gazdasági érvekre helyezendő a fősúly. A román álláspont mellett legerősebb az etnikai érv.

I. Történelmi érvek.

I. A közjogi függés érve. - A Partiumnak nevezett terület a történelem folyamán - csekély kivételtől eltekintve /a török hódoltság kora/ - Magyarország szerves alkotórésze volt. Átmenetet képezett a Magyarországnak szintén szerves alkotóelemét képező Erdélyhez, amely a középkor folyamán inkább földrajzi fogalom volt és periférikus helyzete folytán bizonyos politikai autonómiát is élvezett, azonban a magyar állam egységének érintetlenül hagyásával. A török hódítás a Magyar Alföldre behatolva éket vert a nyugati u.n. királyi Magyarország és a keleti Magyarország, vagyis Erdély közé. Minthogy a német Habsburg-ház a magyar érdekek védelmére nem nyújtott a nemzetnek elég biztosítékot, a keleti Magyarország I. János nemzeti király halála /1540/ után átvette a magyar nemzet és a magyar nemzetállam átmentésének feladatát. A Partium, mely ekkor még Karánsebes vidékétől Kassáig tartott, némi ingadozás után, a török hódoltsági terület és Erdély közé szorulva, az adottságok kényszere folytán nem a Habsburgi Magyarországhoz, hanem

ÚJ HÍR
KÖZVETLEN

11

Erdélyhez kapcsolódott. Bár a természetes adottságok és a földrajzi viszonyok a királyi Magyarországhoz utalták volna, a török hódoltság jelenléte a tőle természetes határokkal, hegyvonulatokkal elválasztott Erdélyhez való kapcsolódásra kényszerítette. Elősegítette és nyomósabbá tette ezt a csatlakozást Erdély /Martinuzzi György/ politikai kezdeményezése és a Partium protestáns vallásu magyarságának természetes vonzódása a protestáns Erdély iránt. A Partium kiválása Magyarország fogalmából tehát nem természetes adottságokon alapuló jelenség, hanem pusztán okozata a török hódoltságban jelentkező oknak. Létjogosultsága is azonnal megszűnt, mihelyt a Habsburg hatalom a törököt Magyarországról kiűzte. A Partium ezzel természetesen visszateért Magyarországhoz, míg Erdélyt a bécsi kormányzat a *divide et impera* elv alapján különállásban tartotta meg, de ekkor is a magyar szent korona jogainak sérelme nélkül. A Partium történelmi szerepe abban állott, hogy tömegével és főként gazdasági súlyával erőt kölcsönzött Erdélynek ahhoz, hogy az európai politikában számottevő szerepet játszhasson és hogy a független magyar államgondolatot a török és a német közt a jövő számára átmentse. Mihelyt e feladatot a török hódoltság megszűnése után a királyi Magyarország vette át, a Partium erdélyi szereplése elvesztette létjogosultságát és gyakorlatilag is megszűnt. Ettől kezdve a Partium mindig Magyarországhoz és nem Erdélyhez tartozott, csupán Kraszna, Közép-Szolnok megyék és Zaránd keleti fele maradt meg belőle Erdély számára.

2. Az egyházi függés érve. - A Partium egyházjogi szempontból eleitől fogva a magyarországi és nem az erdélyi egyházfóktól függött, közelebbről nagyobbbrészt az egri érsekséghez tartozott és sohasem az erdélyi püspökséghez. A reformáció korától mindvégig a Partium református lakossága a tiszántuli egyházkerülethez tartozott Debrecen székhellyel és ezt a különállását megőrizte 1918 után is, az erdélyitől független, u.n. királyhágómelléki egyházkerületet alkotva Nagyvárad székhellyel, amely 1940-től 1944-ig visszateért a tiszántuli egyházkerület kebelébe. A görög-keleti hitű román ortodox egyház a török megszűnése után nem az erdélyi román püspökséghez, hanem 1865-ig a délvidéki szerb érsekséghez tartozott. A görög-katolikus románság 1853-ig szintén független volt az erdélyi

görög-katolikus püspökségtől. A Partium tehát az egyházi jurisdictio szempontjából is mindig különbözött Erdélytől.

3. Településtörténeti és nemzetiségtörténeti érv. - A Partiumnak egyes ma más nemzetiségi többségű részein a multban a magyar elem sokkal nagyobb százalékban volt képviselve, mint manapság, csökkenése a török pusztításban leli magyarozatát, ami főként a síksági és folyó völgyi magyarságot apasztotta, míg a hegyi románság aránytalanul kevesebb veszteséget szenvedett. Aprólékos részletességgel, településről településre menve kimutatható egyrészt a magyarság korábbi megjelenése az egyes településeken, másrészt a később érkező nemzetiségi elemek fokozatos térhódítása. /Térkép mellékelendő. Elsőrendű kiadott anyag áll rendelkezésre Máramaros, Ugocsa, Szatmár, Bihar vármegyékről és Északerdélytől általában, kiadatlan de feldolgozott anyag Kővárvidékről, Krasznáról és a temesi bánáságról, nem pótolhatatlan hiány van Középszolnokban és Zarándban./

Felhozható ellenérvek.

1. A Partium a XVI. századtól a XVIII. századig Erdélyhez tartozott, sőt Kraszna, Középszolnok, /tehát a későbbi Szilágy vármegye/ Kővárvidék és Zaránd keleti fele továbbra is Erdély alkotórésze maradt.
2. Egyházi szempontból a XVIII. század elejéig a Partium is az erdélyi ortodox román püspökséghez tartozott, csak ekkor erőszakolták a délvidéki szerb érsekség keretei közé, ahonnan azonban 1865-ben végleg felszabadult és az erdélyi román érsekséghez csatlakozott. Hasonló érvelés lehetséges a partiumi görög-katolikus egyházzal kapcsolatban is, amely a vallási unió /1700/ előtt jurisdictio szempontjából Erdélyhez tartozott.
3. A településtörténet és nemzetiségtörténet adatainak helytállósága nem tökéletes. A mult népállományánál egyébként is a jelené a fontosabb, ez pedig a románság tulnyomóságát bizonyítja.

II. Földrajzi érvek.

1. Az egész Partium a Nagy Magyar Alföld peremvidéke és kiegészítő része; teljes egészében arccal az Alföld felé fordul.
2. A Partium hegyei kivétel nélkül az Alföld felé /nyugat felé/ lejtnek. Az Erdélytől elválasztó és majdnem mindenütt természetes határvonal a vizválasztón /Bihar, Réz, Meszes, Ilosvai, Gutin, Kóhát hegység/ vonul végig. A határvonalon túl a hegyek Erdély felé /kelet felé/ lejtnek.
3. A Partium vizhálózata teljes egészében a Tisza vízrendszeréhez tartozik. A hegyrendszer morfológiai alkatának megfelelően a folyók mind az Alföld felé /nyugat felé/ folynak. Csak a nagy folyók jönnek Erdélyből /Maros, Fehér- és Sebes-Körös, Szamos/, a többi mind a vizválasztótól nyugatra ered.
4. A Partium hegy- és vízrajzi alakulása a nyugat felé való közlekedést elősegíti, a kelet felé valót megnehezíti.

Felhozható ellenérvek.

1. A hegyvidéknek szüksége van a sík előtérre, mellyel egyetlen gazdasági egységet képez. Indokolt volna, hogy a hegyvidék a jelenleginél is szélesebb síksági előteret nyerjen.
2. és 4. A közlekedés Erdellyel a széles folyóvölgyeken és könnyen járható hágókon át nem ütközik komoly nehézségbe és alkalmas a kellő forgalom lebonyolítására.
3. Nem hozható fel komoly ellenérv.

III. Gazdasági érvek.

1. A Partium hegyvidéki része szükségképen gazdasági kiegyenlítődésre van utalva a síkföldi résszel, együtt ideális egységet képeznek. A köztük levő vásárvonal párhuzamos a Partium keleti határvonalával. /Részletes statisztikai kimutatások a két vidék termelvényeiről./
2. A Partium nyugati határát képező trianoni határvonal megszakítja a természetes gazdasági és közlekedési utvonalakat,

amelyek a földrajzi adottságok folytán mind nyugat felé vezetnek. /Térkép a Partium összes közlekedési utairól, külön kiemelve a trianoni határtól holttá tett vonalak nagy számát./ A Partium keleti határvonala egyuttal gazdasági határvonal is, a vizválasztótól keletre eső területek Erdély belseje felé néznek. Ez a határvonal nem szakít meg egyetlen jelentős országutat, vagy helyi érdekű vasutvonalat, egyetlen hajózható víziutat sem. A kelet felé való közlekedés a Maros és Szamos völgyén kívül csak kényelmetlen hágókon /Királyhágó, Meszes kapu, Gutini hágó/ lehetséges, míg nyugat felé a gazdasági közlekedés akadálytalan.

3. Periferikus helyzete miatt a Partium hegyvidéke kedvezőtlenül tudta értékesíteni termelvényeit /fa/ és nem volt módja iparosodni. A határvonal megszűnése ebből a szempontból kedvezően hatna.

Felhozható ellenérvek.

1. A hegyvidék és a síkvidék egymást Romániában hivatottak gazdaságilag kiegészíteni.
2. A gazdasági forgalmat az Erdély felé vezető közlekedési utak kielégítően le tudják bonyolítani.
3. Az iparosodás elmaradása a kérdéses hegyvidéken nem a határvonalak, hanem a nyersanyagok hiányának tulajdonítható.

IV. Népesedési érvek.

1. Tekintélyes számú magyar nemzetiségű lakos visszacsatolása az anyaországhoz.
2. Az Erdélyben /Romániában/ maradó magyar nemzetiségű lakosságnak nagyjából megfelelő számú román lakosság előmozditaná az egyenlő elbánás becsületes alkalmazását a két országban /Egyensúlyozás/.
3. Alkalmas terület esetleges tömeges népcseréhez. /Hasonló földrajzi adottságok a Székelyfölddel./

Felhozható ellenérvek.

1. A Partium lakosságának többsége román, tehát elsősorban Romániához tartozása jogos.

2. A Partium románsága szerves összefüggésben van az erdélyi román néptömbbel, Magyarországhoz való csatolása tehát indokolatlan, különbözőleg a magyar néptömbbel összefüggéstelen Székelyföldtől.

3. Nem lehet szó népcseréről itt, ahol ugyanis nagy százalékban néptömbjével egybefüggő egynemű nép lakik.

V. Művelődési érvek.

1. A Partium a magyar műveltség kialakításában rendkívül súlyos szerepet játszott. /Irók, művészek, tudósok, államférfiak felsorolása./

2. A Partium nemzetiségi elemei a multban eleitől fogva barátságos magatartást tanusítottak a magyar nép és állam iránt, még a nemzetiségi öntudat korában is. /Gozsdu, Wlad, Dragoş, P.Cosma stb. megnyilatkozásai./ Ez a magatartás a nemzetiségek ősi, eredeti magatartását tükrözi a magyarság iránt, megmásítása a román imperialista nacionalizmus előretörésének a következménye.

Felhozható ellenérvek.

1. A partiumi románság is fontos szerepet játszott a román műveltség kialakításában.

2. A partiumi románság magyarbarátsága csak ideig-óráig tartott és a XX. század elejéig, éppen a magyar nemzetiségi politikában való csatlódása miatt, véglegesen eltűnt. Ez ugyanakkor a román nacionalizmus természetes fejlődésével is összhangban volt.

VI. Egyéb /politikai/ érvek.

1. A Partium Magyarországhoz való csatolása véglegesen lezárna a területi-népeségi alapon álló évszázados magyar-román vitát; a méltányosság, az egyensúly és az egyenlő elbánás alapján végleg kiküszöbölné a két nemzet közötti természetellenes ellentétet és a jövő béke biztos záloga volna. A pusztán etnikai jellegű határ felborítaná a földrajzi-gazdasági egységet és újabb vitáknak hintené el a magvát.

2. Az új határok közt lakó román népelem nemzeti jogai megszemélt biztosítékokat fognak nyerni, mégpedig a romániai magyarság jogaival egyenlő mértékben.

3. A Partium keleti határvonalát indokolja több régebbi magyar-román határra vonatkozó javaslat is.¹

Felhozható ellenérvek.

1. A Partium hovatarozandósága dolgában a demokrácia szellemében csak népszavazás dönthet.

2. A partiumi románság jogállása román és európai érdekszempontból Románia keretei közt megfelelőbben szabályozható.

3. A kérdéses javaslatok nem a tények mérlegeléséből, hanem talajtalan spekulációból fakadtak, tehát nem vehetők figyelembe.

+ + +

A felhozott érvek megfelelő szakemberek bevonásával teljes részletességgel kifejtendők.

J. H. Koltay